

Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD-2005, mun.Chişinău, bd.Ştefan cel Mare şi Sfânt, 73
tel.(022) 22-50-75, fax (022) 21-20-32, e-mail: proc-gen@procuratura.md

24.10.2019, nr.21- 1d/19-3014

Dlui Vladimir ȚURCAN

Preşedinte

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

mun.Chişinău, str.Alexandru Lăpuşneanu, 28

Stimate Domnule Preşedinte al Curţii Constituţionale,

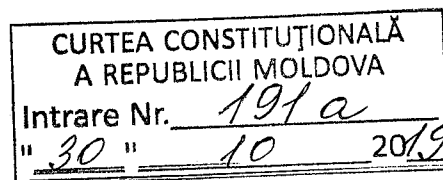
Prin prezenta, Procuratura Generală Vă expediază sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a unei sintagme din alin.(1) al art.84 din Codul penal.

Anexă : sesizarea pe 10 file.

Cu respect,

Procurorul General interimar

Dumitru ROBU

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str.Alexandru Lăpușneanu, 28
mun.Chișinău, MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

prezentată conform art.25 lit.f) din Legea nr.317/1994 cu privire la Curtea
Constituțională, articolele 38 alin.(1) lit.f) și 39 din Codul jurisdicției constituționale
nr.502/1995 și a articolului 11 alin.(1) lit.i) din Legea nr.3/2016 cu privire la
Procuratură

I- AUTORUL SESIZĂRII

(informații cu privire la autorul sesizării și eventualul său reprezentant)

1. *Nume* – ROBU
2. *Prenume* – DUMITRU
3. *Funcția* – PROCUROR GENERAL INTERIMAR AL REPUBLICII MOLDOVA
4. *Reprezentant*: Mircea ROȘIORU, adjunct al Procurorului General
5. *Adresa* – mun.Chișinău, bd.Ștefan cel Mare și Sfânt, 73
6. *Telefon* – (373) 22-828-373, (373) 22-828-375
7. *E-mail* – proc-gen@procuratura.md

II – OBIECTUL SESIZĂRII

8. Prezenta sesizare are ca obiect de examinare:

Verificarea constituționalității sintagmei ”*și a persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care nu au mai fost condamnate*” din alin.(1) al art.84 Cod penal, raportat la art.16 alin.(6) din Codul penal.

Alin.(1) al art.84 Cod penal, intitulat **Aplicarea pedepsei în cazul unui concurs de infracțiuni**, este expus în următoarea redacție:

(1) Dacă o persoană este declarată vinovată de săvârșirea a două sau mai multor infracțiuni fără să fi fost condamnată pentru vreuna din ele, instanța de judecată, pronunțând pedeapsa pentru fiecare infracțiune aparte, stabilește pedeapsa definitivă pentru concurs de infracțiuni prin cumul, total sau parțial, al pedepselor aplicate, dar pe un termen nu mai mare de 25 de ani de închisoare, iar în privința persoanelor care nu au atins vârsta de 18 ani **și a persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care nu au mai fost condamnate** – pe un termen nu mai mare de 12 ani și 6 luni. În cazul în care persoana este declarată vinovată de săvârșirea a două sau mai multor infracțiuni ușoare și/sau mai puțin grave, pedeapsa definitivă poate fi stabilită și prin absorbirea pedepsei mai ușoare de pedeapsa mai aspră.

Alin.(3¹) și (4) ale art.70 Cod penal, intitulat **Închisoarea**, sunt expuse în următoarea redacție:

(3¹) La aplicarea pedepsei persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care au săvârșit infracțiune la vârsta de la 18 până la 21 de ani, **maximul pedepsei se reduce cu o treime**. În cazul în care instanța, ținând cont de personalitatea infractorului, ajunge la concluzia că doar prin aplicarea pedepsei în limitele generale se va atinge scopul pedepsei penale, aceasta poate dispune o pedeapsă în limitele prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită. Necesitatea aplicării pedepsei în limitele generale urmează a fi argumentată de către instanța de judecată.

(4) La stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infracțiuni, pedeapsa închisorii nu poate depăși ..., **20 de ani** pentru persoanele care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani,

Alin.(5) și (6) ale art.16 Cod penal, intitulat **Clasificarea infracțiunilor**, sunt expuse în următoarea redacție:

(5) Infracțiuni deosebit de grave se consideră infracțiunile săvârșite cu intenție pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen ce depășește 12 ani.

(6) Infracțiuni **exceptional de grave** se consideră infracțiunile săvârșite cu intenție pentru care legea penală prevede detențiune pe viață.

Analiza sistemică a sancțiunilor din Codul penal, a scos în evidență 17 încadrări juridice (infracțiuni), care sancționează fapte criminale săvârșite de persoane fizice cu detențiune pe viață. În toate cazurile însă, sancțiunea detențiunii pe viață are și pedeapsa alternativă cu închisoare de până la 20 de ani. Din analiza art.70 alin.(4) Cod penal, rezultă că persoanelor cu vârsta cuprinsă între 18 și 21 de ani, care au comis un concurs de infracțiuni, nu le poate fi aplicată detențiunea pe viață, ci doar pedeapsa închisorii.

Textul, verificarea a cărei constituționalitate se cere, reglementează situația pentru o categorie aparte a subiecților infracțiunii - *persoanele care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care nu au mai fost condamnate și au comis un concurs de infracțiuni, din care cel puțin o infracțiune este clasificată ca fiind excepțional de gravă, plafonându-se astfel pedeapsa definitivă, în cazul concursului de infracțiuni, care poate fi calculată prin cumulul total sau parțial al pedepselor aplicate, la limita maximă de 12 ani și 6 luni închisoare.*

III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII:

9. Excepția de neconstituționalitate se solicită din motivul că textul ” și a persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care nu au mai fost condamnate” din alin.(1) al art.84 Cod penal, raportat la art.16 alin.(6) din Codul penal, contravine art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2), art.20 alin.(1), art.21, art.22 și art.23 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova..

ÎN DREPT:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(1) (...).

(2) (...)

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 16 Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20 Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o

pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) (...)

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.
În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

ÎN FAPT:

9.1. Luând ca bază normele constituționale vizate *supra*, considerăm că sintagma din alin.(1) al art.84 Cod penal ” *și a persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care nu au mai fost condamnate*”, este neconstituțională din următoarele considerente:

9.2. Norma art.84 alin.(1) Cod penal, stabilește că, în caz de concurs de infracțiuni, în situația când persoană nu a mai fost anterior condamnată, pedeapsa stabilită prin cumulare totală, parțială sau absorbție nu poate depăși termenul de 12 ani și 6 luni.

Pentru categoria dată de inculpați (*persoanele cu vârsta de la 18 la 21 ani*), potrivit art.70 alin.(3¹) Cod penal, maximul pedepsei se reduce cu o treime.

9.3. Cu titlu de exemplu, vom prezenta următoarea speță, cu mențiunea că asemenea cazuri sunt astăzi pe rolul instanțelor de judecată din republică: Într-o cauză penală, care se examinează în procedură generală, doi inculpați (**X și Y** – *numiți convențional*) cu vârsta cuprinsă între 18 și 21 de ani sunt acuzați de comiterea, prin coautorat, a unei infracțiuni de omor intenționat calificat - potrivit art.145 alin.(2) lit.i) din Codul penal, iar în privința inculpatului, numit convențional **Y**, mai figurează o altă cauză penală dedusă judecății, conexată la cauza de omor intenționat, de comitere a infracțiunii de tâlhărie, încadrată juridic conform art.188 alin.(4) din Codul penal. Atât **X**, cât și **Y** sunt anterior necondamnați și, la momentul comiterii infracțiunii și al judecării cauzei au vârsta cuprinsă între 18 și 21 de ani.

În speță, raportat la persoana lui **Y**, persoană cu vârsta cuprinsă între 18 și 21 de ani, anterior necondamnată, acuzată de comiterea a două infracțiuni prevăzute de art.145 alin.(2) Cod penal și art.188 alin.(4) Cod penal, pentru care legea prevede pedeapsa închisorii pe un termen de la 15 la 20 de ani sau detențiune pe viață și, corespunzător, pedeapsa închisorii pe un termen de la 11 la 14 ani, pedeapsa care poate fi aplicată față de inculpat este de 13 ani și 4 luni pentru infracțiunea de omor intenționat și de 9 ani și 4 luni pentru infracțiunea de tâlhărie agravată (*limită nouă a pedepsei este calculată prin prisma art.70 alin.(3¹) Cod penal, care stipulează că la aplicarea pedepsei persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta*

de 21 de ani, care au săvârșit infracțiune la vârsta de la 18 până la 21 de ani, maximul pedepsei se reduce cu o treime).

Potrivit redacției actuale a art.84 alin.(1) Cod penal, pedeapsa finală pentru concurs de infracțiuni, stabilită lui Y prin **cumulul total sau parțial al pedepselor**, nu poate fi mai mare de 12 ani și 6 luni închisoare.

Or, în cazul dat, datorită completărilor operate la legislația penală prin Legea nr.163/2017, normele penale care reglementează calcularea pedepsei în cazul unui concurs de infracțiuni nu sunt clare și coerente, ci mai degrabă absurde. Mai exact, legea penală stabilește că în cazul efectuării unei operațiuni de sumare a pedepselor închisorii (cumularea totală sau parțială a acestora), valoarea finală obținută este mai mică decât unitățile adunate (13 ani și 4 luni închisoare + 9 ani și 4 luni închisoare = 12 ani și 6 luni închisoare). Legal și logic, pedeapsa finală, în speță nu ar putea fi mai mică de 13 ani 4 luni și 1 zile închisoare.

9.4. În context, cu referire la persoana lui X, acuzat exclusiv de comiterea infracțiunii de omor intenționat agravat, acesta va beneficia de un tratament discriminatoriu în raport cu pedeapsa finală aplicată inculpatului, numit convențional Y. Astfel, X - persoana anterior necondamnată și care a atins vârsta de 18 ani, dar nu a atins vârsta de 21 de ani, pentru infracțiunea prevăzută de art.145 alin.(2) Cod penal, riscă pedeapsa închisorii pe un termen de 13 ani și 4 luni (art.70 alin.(3¹) Cod penal).

În consecință, inculpatului numit convențional Y, care a săvârșit două și mai multe infracțiuni, pedeapsa maximă posibil a fi aplicată este de 12 ani și 6 luni, iar inculpatul, numit convențional X, acuzat de săvârșirea doar a unei infracțiuni, cu gravitate similară cel puțin pentru una din faptele săvârșite de Y, îi poate fi aplicată pedeapsa de 13 ani și 4 luni închisoare.

Menționăm că ignorarea reglementării prevăzute la art.70 alin.(4) Cod penal, în detrimentul restricției prevăzute la art.84 alin.(1) Cod penal este nejustificată, or instanțele de judecată sunt obligate să aplice legea penală mai favorabilă.

Altfel spus, Codul penal obligă instanțele de judecată la aplicarea unei pedepse mai blânde în cazul în care persoana comite un concurs de infracțiuni, decât în cazul în care aceeași persoană ar comite o singură infracțiune, fapt care prejudiciază drepturile inculpatului socialmente mai puțin periculos, creând legal situația în care persoana vinovată de comiterea unei infracțiuni este discriminată în raport cu persoana care se face vinovată de comiterea a două și mai multe infracțiuni (**tratament discriminatoriu**).

Mai mult ca atât, prin reglementarea legală obiect al sesizării, legiuitorul încurajează făptuitorii cu vârsta cuprinsă între 18 și 21 de ani la comiterea concursului de infracțiuni, or din punct de vedere sancționatoriu, cel puțin pentru infracțiunile calificate ca fiind excepțional de grave, pedeapsa pasibilă a fi aplicată de instanță pentru pluralitatea de infracțiuni este mai puțin împovărătoare decât pedeapsa pentru infracțiunea unică.

9.5. Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a subliniat în jurisprudența sa că tratamentul diferențiat echivalează cu o discriminare a persoanelor aflate în situații similare, dacă nu are la bază o justificare obiectivă și rezonabilă. „Lipsa justificării obiective și rezonabile” presupune că diferențierea în cauză nu urmărește un „scop legitim” sau că nu există un „raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (*Sejdić și Finci v. Bosnia și Herțegovina*, 22 decembrie 2009, § 42; *Stummer v. Austria*, 7 iulie 2011, § 87; *Khamtokhu și Aksenchik v. Rusia*, 24 ianuarie 2017 § 64).

9.6. În hotărârea sa nr.12 din 01.11.2012, §54, Curtea Constituțională a statuat că tratamentele diferențiate sunt discriminatorii dacă nu se bazează pe o justificare obiectivă și rezonabilă, adică dacă nu urmăresc un scop legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

9.7. În materia calității legii, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a remarcat în mod constant că, principiul preeminenței dreptului impune ca orice imixtiune a autorităților în drepturile omului, pe care Convenția Europeană le protejează, să fie supusă unui control riguros. O normă este clară, accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să își corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă (*Silver S.A. v. Regatul Unit*, 25.03.1983). Odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiecții de drept pe care îi privesc măsurile de aplicare a acestei soluții (*Păduraru v. România*, 1 decembrie 2005, §92).

9.8. În acest sens, Curtea Europeană a subliniat că principiul legalității delictelor și pedepselor și principiul potrivit căruia o lege penală nu poate fi aplicată extensiv în detrimentul acuzatului, în special prin analogie, înseamnă că o infracțiune trebuie să fie definită clar prin lege. Această condiție este îndeplinită atunci când individul poate să știe, pornind de la prevederile normei pertinente și cu ajutorul interpretării ce este dată în jurisprudență, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (*Kokkinakis v. Grecia*, 25 mai 1993).

9.9. În Hotărârea nr.25, din 13.10.2015, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat cu titlu de principiu următoarele: ” 33. ... preeminența dreptului generează, în materie penală, principiul legalității delictelor și pedepselor și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în sensul *nulum crimen sine lege*, pune în sarcina legiuitorului două obligații: 1) să prevadă într-un text de lege faptele considerate infracțiuni și sancțiunile aferente (*lex scripta*); 2) să redacteze textul legii cu claritate (*lex certa*) ”.

9.10. Analiza normei menționate, permite a constata că legea penală în forma prezentată este inechitabilă, creează o situație de discriminatorie față de subiecții infracțiunii care au comis fapte similare, fiind expusă într-o manieră imprecisă. Norma art.84 alin.(1) Cod penal, creează premise de interpretare defavorabilă a legii și, pe cale de consecință, nu corespunde cerințelor de claritate și previzibilitate a legii penale, garantate de art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2), art.20 alin.(1), art.21, art.22 și art.23 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova.

9.11. Declarația neconstituțională a sintagmei menționate din art.84 alin.(1) Cod penal nu ar prejudicia inculpații (persoanele care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 ani) în cadrul unui proces penal, care sunt favorizați prin aplicarea unor pedepse mai blânde datorită vârstei fragede pe care o au aceștia, situație similară cu cea a minorilor, or, aspectul cumulării pedepselor penale în cadrul unui concurs de infracțiuni este reglementat, în prezent, inclusiv de art.70 alin.(4) Cod penal, care stabilește că, *la stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infracțiuni, pedeapsa închisorii nu poate depăși ... 20 de ani pentru persoanele care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani.*

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

10. Ținând cont de faptul că calitatea legii penale prin prisma clarității și previzibilității acesteia este o condiție esențială pentru menținerea securității raporturilor juridice, inclusiv pentru excluderea tratamentului discriminatoriu vis-a-vis de inculpați cu acuzații similare, în temeiul art.135 alin.(1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova și conform hotărârii Curții Constituționale nr.2, din 09.02.2016 pentru interpretarea art.135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova,-

S O L I C I T :

- Admiterea prezentei sesizări.
- Exercițarea controlului constituționalității sintagmei ” *și a persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care nu au mai fost condamnate*” din alin.(1) al art.84 Cod penal, raportat la art.16 alin.(6) din Codul penal, prin prisma corespunderii ei prevederilor art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2), art.20 alin.(1), art.21, art.22 și art.23 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova.
- Declarația neconstituționalității sintagmei ” *și a persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, care nu au mai fost condamnate*” din alin.(1) al art.84 Cod penal, raportat la art.16 alin.(6) din Codul penal, din motivul necorespunderii ei prevederilor art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2), art.20 alin.(1), art.21, art.22 și art.23 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova.

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

11. Referitor la obiectul sesizării, considerăm necesar de menționat că, în prezent, există Decizia Curții Constituționale **nr.81 din 9 iulie 2018** prin care a fost declarată inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textelor:

- „20 de ani pentru persoanele care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani” din articolul 70 alin.(4) din Codul penal;

- „și a persoanelor care au atins vârsta de 18 ani, dar nu au atins vârsta de 21 de ani, **care nu au mai fost condamnate**” din articolul 84 alin.(1) din Codul penal,

ridicată din oficiu de către dl judecător Alexandru Negru, în dosarul nr.1-170/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

Menționăm că prezenta sesizare, se referă exclusiv la situația când obiectul concursului de infracțiuni, reglementat de art.84 alin.(1) din Codul penal îl constituie cel puțin **o infracțiune excepțional de gravă** (*sanctiunea cărora prevede închisoare pe un termen de până la 20 de ani sau detențiune pe viață*), abordare care nu a fost reflectată în Decizia Curții Constituționale nr.81 din 9 iulie 2018.

VI – LISTA DOCUMENTELOR

12. La prezenta sesizare nu sunt anexate acte.

VII – DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURA

13. Declar pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Locul: mun.Chișinău

Data: 24 octombrie 2019

**Procurorul General interimar
Dumitru ROBU**

(semnătura autorului sesizării)